

Izšla vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostori:
3637 S. Lawrence Ave.
Office of Publication:
3637 South Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXIII.

Chicago, Ill., ponedeljek, 13. oktobra (October 13), 1930.

Subscription \$3.00 Yearly

STEV.—NUMBER 241

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Tekstilci se pripravljajo na dolgo stavko

Državna delavska federacija apelira za prispevke v pomoč stavkarjem

Danville, Va. — (F. P.) — Izjavljajo, da bi poraz 4,000 tekstilnih stavkarjev v Danvillu o- nemogočil za več let organiziranje tekstilnih delavcev v južnih državah, je Državna delavska federacija v Virginiji razposlala apel na vse krajevne unije, naj nabirajo prispevke v pomoč stavkarjem. V apelu prikazuje trdovitost predsednika Riverside & Dan River Mills Co., ki je odklonil posredovanje zveznih uradnikov in ponudbo governerja Pollarda, da se izravna nesoglasja. Federacija izjavlja, da se bo tukaj bila odločilna bitka glede organiziranja juga.

Da bo stavka trajala dolgo časa, je razvidno iz akcije, ko je družba odredila vse potrebo, da zavaruje stroje in drugo mašinerijo pred njo. Za časa stavk v prejšnjem letu v North Carolini so se širile govorice, da se je Cotton Manufacturers asociacija zarotila, da bo zatrla unijako gibanje in da bo podpirala finančno tovarnarje v slučaju stavke. Izgledi kažejo, da je asociacija obljubila pomoč tekstilni družbi v Danvillu, da tako prepreči unijoniziranje delavcev v tem središču tekstilne industrije v južnih državah.

United Textile Workers unija bo prisiljena, če bo štrajk trajal dalj časa, obrniti se za pomoč na Ameriško delavsko federacijo, da tako obvaruje 4,000 stavkarjev in njihovih družin pred pomanjkanjem. Minimalna vošta \$12,000 na teden bi zadostovala v podporo stavkarjem. Če bo stavka trajala šest mesecev, se bo potrebovalo eno tretjino milijona dolarjev. Prošlo leto so unije na apel Ameriške delavske federacije prispevale v podporo tekstilnim stavkarjem v južnih državah \$41,000. Pred nekaj leti, ko so zastavljali rudarji na polju mehkega premoga, so unije na apel Ameriške delavske federacije prispevale skoro pol milijona dolarjev v podporo stavkarjem.

Organizator vržen v zapor

Obtožen je bil, da je hujskal tekstilne stavkarje na upor

Danville, Va. — (F. P.) — W. T. Murdoch, tajnik National Textile Workers unije, komunistične organizacije, je bil aretiran in vržen v zapor na obtožbo, da je hujskal stavkarje na upor. Murdoch je razpečaval letake med stavkarje, v katerih jih je pozival, naj se zoperstavijo injunkcijam, ki je bila izdana proti masnemu piketiranju. To so oblasti smatrale za hujskanje na upor. Murdoch je izjavil po aretaciji, da ima njegova unija sto članov v Danvillu.

Francis J. Gorman, podpredsednik United Textile Workers unije, je tudi vložil tožbo proti Murdochu, ker je letak vseboval obdolžitve, da je Gorman iskal stavkarje.

Predsednik družbe Fitzgerald je odgovoril na governerjevo ponudbo za mirno poravnavo nesoglasij z izjavo, da je unija uničila tekstilno industrijo v no-voangelskih državah. "Lastnina družbe pripada delničarjem", se je glasil odgovor governerju. "Delničarji bodo tudi znanprej dolocili smernice, neglede na to kaj poročajo zunanji agitatorji, ki o parisi v to mesto z izrecnim namenom, da napravijo razdor."

Devet podjetniških odborikov obtoženih rakotinstva

Chicago. — Devet odborikov zveze kleparskih podjetnikov je bilo zadnji petek obtoženih po okrajni veleporoti izseljevanja denarja z grotnjami.

Morones vplivna osebnost v Mehiki

Bivši predsednik Gil se bo umaknil iz političnega življenja

Washington, D. C. — (F. P.) — Naznanilo, da se bo bivši predsednik mehiške republike Portes Gil umaknil iz političnega življenja, so prijatelji Luis N. Morones, predsednika Mehike delavske federacije, sprejeli z veseljem na znanje. Glavni umik smatrajo za znamenje, da bo Morones zopet postal moč v političnem življenju.

Morones in Gil sta si bila v la- seih skoli več mesecev in sta pri- kazovala drug drugega za sovra- žnika mehiške revolucije. Bivši predsednik Calles, ki ima velik vpliv v Mehiki, je v svojem ne- davnem govoru dejal, da se mo- raje izdajale izgubiti iz vlade. Portes Gil je bil predsednik Nacionalistične revolucionaristi- čne stranke in je dominiral večino v kongresu.

Farmaki odbor "rešuje" farmerje

Svetuje jim, naj posejejo manj bombaža, da obdrže cene na višku

Washington, D. C. — (F. P.) — Zvezni farmaki odbor, ki se je še parkrat osmešil s svojimi poslanicami ameriškim farmer- jem, v katerih jim je podajal ra- zne nasvete, da si pomagajo, da svila- jo cene poljedelskim pro- duktom, je te dni prišel sopes- na dan z novim nasvetom. Far- marjem na jugu je priporočil, naj sejejo manj bombaža, da o- hranijo ceno temu pridelku na višku. Prošlo leto so farmerji na jugu obsejali 45,000,000 akrov zemlje s bombažem in cene je takoj padla za deset centov pri funtu. Farmaki odbor je sedaj naznanil, da bo sklical več kon- ferenc na jugu, da tako pregovo- ri farmerje, da posejejo manj akrov zemlje s bombažem.

Da so taki nasveti nepomembni, uče izkušnje. Farmaki odbor je prav tako svaril farmerje v zapadnih in osrednjih državah, naj posejejo manj pšenice, da se dvignejo cene. To so farmerji tudi storili in posledica je bila, da je cena pšenice letos padla na najnižjo točko v primeru s dru- gimi leti. To je umljivo, kajti cena poljskim pridelkom določi- jo spekulanti, ne farmerji. Dokler vlada ne ukrene ničesar, da bi preprečila spekulacije, bo- do farmerji še lahko naprej po- slušali nasvete farmakega odo- ra, toda radi tega ne bodo nič na boljše.

Unijaki uradnik proti ro- skemu uvozu

Dejal je, da so sovjetski izdelki, ki prihajajo v Ameriko, pro- dukti kazniškega dela

New York. — (F. P.) — Charles E. Sinnigen, tajnik Unijskega strokovnega sveta v New Yorku, je v svojem govoru na radi- opostaji WMCA pozival, naj kon- gres sprejme zakon proti uvozu sovjetskih produktov v Zdrže- ne države. Sinnigen je dejal, da so izdelki, ki prihajajo iz Rusije produkt kazniškega in suženj- skega dela in da povprečna me- za ruskega delavca znaša 17 cen- tov na dan.

Apeliral je tudi, naj ameriški delavci kupujejo le tiste produk- te, ki so izdelani v domačih in- dustrijah in obojal je trošenje "dobrih ameriških dolarjev" za blago, ki je izdelano v inozem- stvu. Svoj govor je zaključil z migljanjem na prihajajočo nevar- nost vojne med Združenimi dr- žavami in Sovjetsko unijo, "ker svet ne more biti dolgo čas raz- deljen na dve polovici: na eni strani svobodni delavci, na drugi sužnji."

LJUTA VOLILNA KAMPANJA V COLORADU

Agenti elektrarskega trusta so napeli vse svoje sile, da pošlje- jo svojega kandidata v zvez- no zbornico

Denver, Colo. — (F. P.) — Edward P. Costigan, bivši član zvezne carinske komisije in se- danji kandidat demokratske stranke za zveznega senatorja, je v svojem odprtemen kam- panjskem govoru pokazal na ma- never trusta elektrike, ki akuaš poslati svojega ljubljence v se- natno zbornico. Njegov republi- kanek protikandidat je W. R. Shaw, pravni svetovalec za Ci- ties Service Electric Co., ki jo kontrolira Henry L. Doherty.

Doherty je osredotočil svoje aktivnosti v Denverju, kjer po- seduje velike javne naprave. Co- stigan je dejal, da so elektrarske kompanije zainteresirane v volil- no kampanjo iz varstva, ker pri- čakujejo, da bodo dobile še na- daljne koncesije, če se jim po- sreči, da bo Shaw izvoljen za zveznega senatorja. Shaw se je izrekel za privatno lastništvo javnih naprav v državi Colora- du, čeprav je znano, da te raču- najo odjemalcem odušerke cene za porabljeno elektriko. Shaw ob- vsaki priliki zagovarja privatne interese, ki odirajo odjemalce in vlečejo profite, kateri predstavl- jajo od dva do tritisoč odstot- kov dobička na njihove investici- je. Costigan je dokazal, da bi odjemalci elektrike plačevali le dva centa za kilovatro uro elek- trike, mesto petkrat višje ceno, ki jo morajo plačevati sedaj.

Svoje kalkulacije je Costigan baziral na poročilu, ki ga je iz- dala državna uprava v provinci Ontario, Kanada, katere kontrola- lora javne naprave. Doherty je na sleparski način dobil kontrolo nad javnimi na- pravami v Denverju pred deseti- mi leti. Radi tega se je moral za- govarjati pred sodiščem in sodni- k Lindsey ga je obsojil na me- sek dni zapora. Vrhovno držav- no sodišče pa je potem ovrlo odlok, ko so Dohertyjevi odvetni- ki našli tehnični nedostatek v zakonu o kontroli javnih naprav in Doherty je bil oproščen, če- prav je bilo jasno, da je bila iz- vršena sleparija.

Državni delavski centralni ko- miteti, ki so ga organizirale de- lavske unije v tej kampanji, je iz- dal svarilo na delavce, naj se ne oziirajo na hujskajočo kampan- jo, s katero skušata Doherty in Shaw diskreditirati Costigana in ga prikazati za radikala. Elek- trarski trust je razporedil svoje mreže in širi propagando, da ta- ko izbeguje volice, da bi se iz- rekli proti Costiganu, ker vidijo v njem človeka, ki se ne bo o- greval v prilog interesom trusta, ki odira odjemalce z visokimi ce- nami za porabljeno elektriko.

BREZPOSELNOT MED LESNIMI DELAVCI

Več kot petdeset tisoč lesnih de- lavcev brez dela na zapadu

Seattle, Wash. — (F. P.) — W. B. Greeley, tajnik West Coast Lumbermen asociacije, je izpovedal pred Fischevim komite- jem, ki preiskuje komunistične aktivnosti v Združenih državah, da je več kot 50,000 lesnih de- lavcev brez dela v državi Wa- shington in zapadnem delu drža- ve Oregon, ker večina parnih žag obratuje le polovični čas. Ve- lika brezposelnost prevladuje tu- di med gozdarji v šumskih kem- pah.

Greeley je nadalje izjavil, da je 140 lesnih kompanij preneha- lo z obratovanjem na parnih žagah in cena lesu za vsakih tisoč kubič- nih čevljev je padla za \$5.75 v prošlih šestih mesecih. Za ta slab položaj je odgovorna industrijska depresija, ki je obšla vse do- delo, ne pa kompeticija sovjet- skih lesnih izdelkov, ki prihaja- jo iz Rusije v Ameriko, je dejal Greeley.

Stavke v Španiji: spet eden ubit

Madrid, 11. okt. — V Vitoriji je izbruhnil generalni štrajk in v krvavem spopadu s policijo je bil večerj eden štrajkar ubit, dva pa teško ranjena. Vlada naznanja, da bo z železno pest- jo zatrla vse štrajke, ki so re- volucionarnega značaja.

Kocka v Braziliji pade kmalu

Vstali in federalci poročajo o zmagah. Kapitularcija bojnih ladij. Ljuto bojevanje v bli- žini glavnega mesta

Washington, D. C., 12. okt. — Ameriška bojna ladja je odpula proti južnoameriškim vodam z navodili, da vzame v zavezje A- meričane v Braziliji v vsakem slučaju stiske.

Montevideo, 12. okt. — Naj- novejša vest se glasi, da so bra- zilske vstale okupirali vse sever- no Brazilijo in zdaj prodirajo s vsemi silami v državi Sao Paulo in Rio de Janeiro. Odločilna bit- ka vsakekor pride jutri. Federal- na armada trpi na desercijah na debelo; na tisoče in tisoče vo- jakov uhaja na rebelno stran. Medtem pa vlada poroča o dveh zmagah v Sao Paulu in Parani. Vlada poroča v glavnem zani- kajo vstalske vesti o zmagah, ne dajejo pa nobenih podrobnosti o bitkah. In tega je skopati, da je dve tretjini tega, kar poročajo vstali, resnica.

Porto Alegre, Brazilija, 11. okt. — Brazilske vstalske čete so večerj invadirale državo Santa Catarina in po vročem boju o- kupirale mesto Joinville. Vodi- telji revolte poročajo, da že kon- trollirajo petnajst brasiliških dr- žav in vseh je dvajset. Vstali so v Joinvillu uplenili topniško ba- terijo in ujeli 190 moč pomor- ske posadke potem, ko sta dve manjši bojni ladji kapitulirali.

Zbornica države Rio Grande Do Sul je odglasovala, da se vzame iz državne blagajne vo- sta 50,000 kontov (približno pol milijona dolarjev) za rebelno kampanjo. Druga vstalska vest se glasi, da se vlada čete umi- kajo na vseh straneh in "miser- na vlada, ki se še nahaja v pre- zidentaki palači, bo kmalu v pe- steh revolucionarnega ljudstva."

Buenos Aires, Arg., 11. okt. — Oficelno poročilo brasilske vlade pravi, da federalna proti- ofenziva v državi Sao Paulu na- preduje in vladne čete so reoku- pirale mesto Ouro Fino. To me- sto leži kakih 210 milj od glavn- ega mesta Rio de Janeiro, kar pomeni, da so rejeli še blizu glavnih vladnih postojank.

Potniki, ki prihajajo iz Bra- silije, so mnenja, da kocka kma- lu pade. Dve zadnji državi, kjer ima vlada še nekaj zaslonbe, sta Sao Paulo in Rio Janeiro s glavnim mestom; ti državi sta najostejše naseljeni. Tam pri- de odločitev. Ako se vladi pose- di odbiti rebelne valove iz teh dveh držav, se lahko obrni na površju indefinitivno in civilna vojna se zavleče za dolgo časa.

Vstali imajo dobre vodite- lje in veliko zaslonbo v južnem delu Brazilije, kjer imajo od- prte železnike in cestne svezs z Urugvajem in Argentino.

Glasilo železničarjev kritizira Greena

Anglijski tednik v Moskvi

Izdajati ga je pričela sovjetska vlada za angleško govoreče de- lavce in inženirje

Moskva, Rus. — (F. P.) — Anna Louise Strong je postala glavna urednica novostanovlje- nega tednika (ruski teden ima pet dni) v angleškem jeziku, ki se bo tiskal v Moskvi za števil- ne angleško govoreče delavce in industrijske eksperte ter inže- nirje, ki so upošeni v industri- jah v Sovjetski uniji. Ed Fal- kowaki, ki je delal več let kot rudar na premogovnih poljih v Nemčiji, Poljski in Rusiji in je bil obenem tudi poročevalec za Federalizirani tisk, bo pisal v te- dniku gospodarske članki.

Maxwell Stuart, bivši urednik revije "China Outlook", je ured- nik avetovnih in ekonomskih ve- sti. Herbert Marshall bo urejeval umetniški del tednika. Med so- trudniki sta tudi Albert Rhys William in Rosa Laddon Hanna. Tednik nosi naslov "Moscow News" in finančna podpora mu je zagotovljena od štirih sovjet- skih ekonomskih departamentov, ki upošujejo inosemke ekper- te v industriji, trgovini, polje- delstvu in na železniceh. List bo podpiral vladne smernice "za izvajanje petletnega industrijskega programa, kolektivizacijo farm in skrbel bo za večjo udob- nost angleško govorečih ekono- mskih ekspertov in inženirjev."

Tovarnarji proti zavarova- nju zoper brezposelnost

Pokazujejo na slabe posledice ta- kega zavarovalnega sistema na Anglijskem

New York. — (F. P.) — Če- prav je Noel Sargent, tajnik Na- rodne asociacije tovarnarjev, de- jal zastopniku Ljudske lobije, da njegova organizacija ne na- stopa proti nekaterim oblikam dr- žavnega zavarovanja delavcev proti brezposelnosti, je tovarni- ska asociacija skoro ob istem času izdala okrožnico, v kateri pobja sistem takega zavarova- nja in pri tem kaže na slabe u- činke tega sistema v angleških industrijah. Na zborovanju Narodne asociacije tovarnarjev, ki se je nedavno vršilo v hotelu Roosevelt, so se predstavniki te asociacije izrekli proti vsakemu sistemu zavarovanja proti brez- poselnosti.

Okrožnica asociacije navaja izjavo Bramwell Bootha, načel- nika Zveščavne armade v An- gliji, ki pobja sistem miloščne, ki jo prejemajo brezposelni de- lavci v Angliji od države, ne da bi v povračilo opravljali kakšno delo.

Poročevalec Federaliziranega tiska je potem obiskal W. L. Devotta, publicističnega direktor- ja Zveščavne armade v New Yorku, ki je dejal, da je Booth vedno zagovarjal zavarovanje delavcev proti brezposelnosti. Booth je v svojih govorih vedno poudarjal važnost takega zava- rovanja, je dejal Devotto, ter obojal deljenje miloščne brez- poselnih delavcem potom privat- nih dobrodelnih organizacij.

Devotto je dalje dejal, da vprašanje zavarovanja ameri- škikh delavcev zoper brezposel- nost še ni prišlo na razpravo na zborovanjih Zveščavne armade, toda prepričan je, da se večina voditeljev strinja s takim zava- rovanjem.

Slabe stanovanje razmere v New Yorku

New York. — Ena četrtna prebivalstva v New Yorku pre- biva v nesantarnih stanovanjih, je dejal Harry W. Laidler, so- kandidat za predsednika Brook- lyn borougha.

Pobja njegovo stališče, ki ga za- stopa glede zavarovanja zoper brezposelnost

Cincinnati, O. — (F. P.) — V glavnem uredniškem članku, ki je izšel v oktobrski številki gla- sila bratovščine železniških kler- kov, urednik Phil Ziegler kriti- zira William Greena in druge ur- adnike Ameriške delavske fe- deracije, ki so se na svojem zbo- rovanju v Atlantic Cityju izre- kli proti zavarovanju zoper brez- poselnost. Zavarovanje zoper brezposelnost je prvi logični ko- rak v delavskem zakonodajstvu, piše urednik.

Ziegler je analiziral poročilo eksekutivnega odbora Ameriške delavske federacije in poudarja, da je pomankljivo s oslom na rešitev brezposelnostnega pro- blema. Ziegler sicer prizna, da dosedaj še ni bila najdena reme- dura, ki bi odpravila vaa sla v obstoječem družabnem sistemu, vendar je zavarovanje delavcev pred brezposelnostjo nekaka ga- rancija proti pomanjkanju v če- silih industrijske depresije.

Urednik nadalje sametuje pro- tovoljno zavarovalniške skeme, za katere se je izrekel izvršni o- dbor ADF. Pravi, da je le malo delavskih unij, ki bi bila v sta- nju skrbeti za svoje brezposelna člani. In tudi če bi bilo mogoče, da bi unije take varovala zava- rovalna skema, bi bilo na milijone neorganiziranih delavcev vseeno prizadetih in slučaju brezposel- nosti.

"Eden glavnih varokov za brezposelnost je koncentracija bogatstva," pravi Ziegler. "Le s državnim zavarovanjem proti brezposelnosti se bi lahko pri- sloilo bogatine, da bi prispevali del svojih velikih profitov v sklad, iz katerega bi brezposelni preje- mali podporo. Smešna je Greeno- va izjava, s katero je osmačil za- varovanje proti brezposelnosti za miloščino. Če bi tak sistem povzročil demoralizacijo, kaj naj potem rečemo o miloščini, ki jo dele brezposelnim privatne do- brodelne organizacije? Ali so javne kuhinje, dolge krušne vr- ste, ki jih opazujemo v vseh ve- likih ameriških mestih, kaj dru- tega kot miloščina, ki v resnici demoralizira vsakega delavca, ki je odvisen od podpore teh agen- cij?"

Ziegler zaključuje svoj članek s pripombo, da se večina dr- žavnih delavskih federacij ne strinja z Greenom, kar je razvidno iz resolucij glede zavarovanja zoper brezposelnost, ki so jih sprejele na svojih konvencijah.

Hitlerjevi fašisti pridejo v rja- vih arajah v zbornico

Berlin, 11. okt. — Prihodnji ponedeljek se odprti novi nemški parlament in 107 poslancev Hit- lerjeve fašistične stranke name- rava zasesti svoje seode v rja- vih arajah, ki so znak nemško- ga fašizma. Fašisti se mislijo s tem porogati praskemu zakonu, ki zabranjuje nošo fašističnih barv.

Nevarnost stavke odvrnjena

Galveston, Tex. — Nevarnost stavke pristaniških delavcev v obrežnih mestih v Texasu je za- časno odvrnjena, ker so se delo- dajalci premislili in niso urea- nčili svojih groženj glede re- dukcije mezd. Pristaniški de- lavci prejemajo sedaj 70 centov na uro in imajo močne unije v Galvestonu, Texas Cityju, Hou- stonu in nekaterih drugih me- stih.

Spekulant bankrotiral; namemor

Chicago. — Max Kearns, star 63 let in nekoč bogat zemljiški spekulant, se je zadnji petek u- streil. V letošnji krizi je izgubil vse pripekulirano premoženje.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in zbirna društva (vse Slovene) in Kanadi \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta; v Ameriki in Evropi \$1.50 na leto, \$0.75 na pol leta; za izposojeno \$0.50.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year, Chicago and Europe \$1.50 per year, foreign countries \$0.50 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement. Manuscripts will not be returned.

Naslov na vsa, kar ima stik s urednikom:

PROSVETA

2657-59 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

128

Datum v objavo, na primer (sept. 30-30), poleg valnega črta na vsaki strani, da vam je s tem dnevno potrdilo poslano. Posrednik je preložen, da se vam list ne umakne.

Ameriški imperij

Pred par meseci je neki prominentni Anglež rekel, da so danes Združene države največji imperij na svetu. To je pogrelo nekateri ameriške časopise, ki so se takoj obrnili na priznane ameriške zgodovinarje, naj oni izrečejo "strokovnjsko sodbno", če je Amerika prvi res imperij in drugi res največji imperij na svetu.

Zgodovinarji — večinoma profesorji zgodovine na javnih in privatnih univerzah — so brez malega soglasno odgovorili, da Amerika ni imperij v smislu kot se ta beseda razume iz prošlosti, res pa je najbogatejša in finančno ter gospodarsko najmočnejša država na svetu. Neki profesor je rekel, da se Amerika lahko smatra ekonomski imperij, ne pa politični, vojaški ali teritorialni imperij, kakršna poznamo iz zgodovine.

Dali so se prizadeti časopisi zadovoljili s tem, ni znano in tudi ni važno. Anglež, ki je imenoval Ameriko največji imperij današnje dobe, je vsekakor mislil imperij v novem pomenu. Saj dobro ve, da Združene države niso največje teritorialno. V tem smislu je Velika Britanija še vedno največji imperij na svetu, dasi tudi ona ni več to, kar so bili nekdanji imperiji.

Imperij je prvotno pomenil cesarstvo, h kateremu je spadalo več podjarmljenih narodov. Tak imperij je bil Rim v starem veku; v srednjem veku je bila Turčija in tudi Španija. V toku razvoja pa besede izgubljajo prvotni pomen in dobivajo nova značenja. V razvoju kapitalizma in industrializma je zatonila doba teritorialnih imperijev. Velika Britanija je v razkroju. Indija odpade vsak čas in dominijoni so še le po imenu pripadniki imperija.

Novi imperializem je bistveno drugačen. Kronani monarhi je postal nepotreben in nadomestil ga je industrijski magnat, velebankir. Težičke bogastva ni več v zemlji in suženjski ročni produkciji, temveč v industrijskem kapitalu: strojih in masni produkciji; težičke oblasti se je tudi premaknilo od kontrole največje armade mod na konj na kontrolo največjih industrij. Skratka: kapital je oblast.

Amerika ima danes največ industrijskega kapitala, zato ima bogastvo in moč, ima vpliv po vsem svetu. Stari Rim je imel legije vojakov, ki so osvajale svet, Amerika ima legije dolarjev, ki osvajajo kapital po vsem svetu — ne da bi se bilo treba dotakniti starih teritorialnih mej. To je nova imperialistična politika, nov imperializem.

Anglež je imel prav. Amerika je danes največji industrijski in ekonomski imperij na svetu. Njen imperator v novem pomenu ni kak Hoover, ki je le figura. Imperatorji so Morgani, Rockefellerji, Guggenheimi in Fordi. Ti imajo danes večjo moč po vsem svetu kot je imel kdaj kak Aleksander Veliki, imperator Avgust, sultan Sulejman ali Napoleon.

Vprašanje je le, koliko časa Amerika ostane imperij. Odgovor na to vprašanje pride še v tem stoletju.

Civilna vojna v Braziliji ima eno dobro stran. Zunanji svet bo pridobil na zemljepisnem znanju. Kdo se je prej brigal za imena brazilskih držav in mest? Dovolj je bilo, če si vedel, da se glavno mesto imenuje Rio de Janeiro. Danes pa izveš, da je v brazilski federaciji država v imenu Espírito Santo (Sveti duh) in čitaš: "Rebéli so invadirali Svetega duha in kmalu ga bodo okupirali. Kadar pa de Sveti duh, pade desetina tiranstva" ...

President Hoover je zadnji teden pel, da je Amerika država enakih priložnosti in socializem ter boljševizem ogrožata to "dragoceno dedščino" zmagovite ameriške revolucije. Enake priložnosti pomenijo, da kdor prvi pride, prvi melje in kdor prvi priteče, dobi nagrado.

To se lepo sliši, vidi se pa drugače. Ameriški osel, ki nosi žakelj zlata, vedno hitreje teče kakor vsaka navadna para, pa dobi nagrado. Skušaj pa priti do žaklja zlata! Enake priložnosti! Edina enaka priložnost je, da se vsakdo pobije, če pade na trdo.

Šeststisoč indijskih plesalk bo pomagalo Gandijev pasivni revoluciji a plom. Zmaga je gotova. Val na ples!

Glasovi iz nasebin

Zanimive beleške iz raznih krajev

Za delom v šumi (Nadaljevanje.)

Rock Springs, Wyo. — Previdno zlezem doli in s svetilko pregledam naš položaj. Pri svitu luči vidimo, da visimo preko silne strmine, in globoko doli so se valili mrzli valovi reke. Nobeden ni rekel besede, ali vsekakor se sam zase mislim: hvala, da še nisem v reki! Izdrli smo velik kol od pašne ograje in našo "lizo" lepo nazaj na pot vzdignili in skoro bi jo bil najraje pobožal iz hvalečnosti, ker ni skočila v pogubo.

Po tem incidentu gremo molče naprej in se proti jutru privlečemo v Orofino. Razpoloženi smo za blaznico, in naše blatne obleke kot da smo igrali pajake.

Prosil smo žganja, a dobili nezaupne poglede; šele ko smo zastavili svoje rojstvo in se resne zaklinjali, da nismo suhači, smo dobili požirek. Par mož, videč našo blatnost, je vprašalo, ako smo prišli po River road. Mi jim pritrdimo.

Sedaj smo šele izvedeli, da je to zapuščena stara pot, katere se malo rabi. To je pa mene silno jezilo. Rekel sem, zakaj počem napis pri Lewistonu, da pot drži v Orofino. A možje so se malo nasmejali in rekli, da morda zato, ker ga nobeden doli ne vzame. V krepki angleščini sem se zaklel, da prvič ko bom še mimo šel, bom ta napila doli zbil, in ta obljuba še stoji.

Naš cilj je bil doseči ta dan Pierce, Ida. To je ena najstarejših nasebin Idahe. Že leta 1860 je bila tukaj ob malem potočku najdena obilica zlata in pred 50 leti je to mesto šlo tisoče ljudi, a danes morda kakih sto. Okolica je vsa razorana že parkrat, prvič s kramponi in lopati in potem s stroji.

Marsikak Kitajec je tukaj pustil svoje kosti po zaslugi frontirskih tolovajev.

To mestce se nahaja takorekoč v sredini krasnih pragozdov in je bilo do zadnjega časa daleč od vsake železnice. V zadnjem času pa teče v bližini gozdna proga, po kateri črpajo magnetne milijone iz nepreglednih šum. V Pierce je še danes zanimivo nočno življenje. Gozdarji vriskajo in kričijo skoro vso noč. Močna žgana pijača jim povzroča toliko pare, da je treba malo kričati, drugače bi jim morda na ušesih vnel silila. Malo jim pa tudi pomorejo huristke, od katerih dobivajo srečne inspiracije.

V bližini tega mesta postane naš avto nezmožen, kajti spomladansko blato je naredilo kolonec poti. Nadaljevali smo še 10 milj po progi na gasolinskem vozčku, ki nam ga je poklonil prijazen Iree, section boss. V glavnem stanu Clearwater Lumber Co. nas pozdravi gosti dež. Treba se je umakniti v barake in odložiti nahrbtnike.

Glavni stan te lesne družbe sestoji iz cele vrste štalam podobnih barak za stroje in ljudi. Le višji delovodje imajo zasebna stanovanja. Ni bilo treba dolgo časa študirati ta stanovanja in ljudi, da se je prišlo do gotovih zaključkov. Hrana, ki se tukaj servira, je po navadi dobra in tečna in to je tudi vse.

Moralni in kulturni štadij teh ljudi je pa strašno žalosten, vsaj z moje vidika. To pa ne zaradi gozda ali morda divjine, niti najmanj, ampak zaradi nespodobnih stanovanjskih razmer, kjer so ljudje primorani spati drug nad drugim v tesni gneči, in dihati zrak, ki ga izločuje pol stotine sparjenih, zmujenih, bolnih in pijanih ljudi, to je za naš visoki štadij sramota. Kdo je temu kriv? Največ proletarci sami.

Točno ob 9. uri zvečer tukaj luči ugasnejo, kvartanje se ustavi in prične se nekako spanje, katero mi bo še dolgo v spominu. Ležal sem v gornjem "štku". Za odejo sem imel par umazanih blanketov, ki po zatrdilu nekega logarja niso bili že 4 leta oprani. Ali to še ni vse nič, za en večer se smrad že prestopi. Ni pa človeku vseno, ko pričnejo s stropa padati na

obraz, rdeči gostje. Tudi moja postelja je vsa oživila, torej nisem ležal sam. Dve drzni steni sta se kmalu zapletle v moje prane kocine ter pričele plešati "kan kan," morda bi obhajale še "honeymoon" ali jaz nisem to dovolil.

Spati torej ni bilo treba, zato sem lahko poslušal čudno smehne in groteskne glasove, ki so jih v spanju oddajali naši bratje gozdarji. Eni so še kar naprej delali, stekali in vzdigovali, drugi, ki so ga imeli malo pod kapo, so mislili, da ljubijo in so tudi temu primerno deklarirali. Enemu pa se je zazdevalo, da je petelin ter je glasno zapel kiriki. No, noremo reči, da se nisem pri vsem tem zabaval.

Silno me je torej razveselil prvi svet dneva, ki je pokukal skozi spranje. Zaslišalo se je pa tudi že skoraj hripavo odmevanje kladiva po železnem drogu (jutranje zvonjenje dneva). Začele se je obenem obnavljanje trdih ševljev ter godrnjanje v finakem in drugih severnih jeziki, celo Hrvatje so tukaj reprezentirali, a Slovenca ni opaziti.

Po kosilu počakmo delodajalca, ki ga je reprezentirala mala, suha, osebeca, brčkone angleškega pokolenja. Eden mojih prijateljev ponizno vpraša za delo. Kaj? Nothing doing! Mahnil je proti nam z roko kot bi se hotel znebiti nadležne muhe. "Kaj pravi, da se delo ne dobi?" sem jaz pristavil po slovensko. Ako bi bila mati pujskov civilizirana, bi prav gotovo za delo tukaj ne vprašala.

Jaz sem se zaradi finega nočnega spanja počutil kot razbojnik. In ko bi bili vsi taki kot jaz, bi se revolucija takoj brez odloga pričela. Ali temu ni tako. Proletarci so se kot plahi zajci razgubili in odhiteli no de lo. Mi smo se pa še bolj hitro zmazali nazaj proti Orofino.

Med potjo sem premišljeval o raznih socialnih razlikah, ki so tako očitne, in vendar jih večina ne vidi. Weigerhauser, ki lastuje to lesno kampo, ima krasno palačo na Point Defiance pri Takomi, Wash. Krasen prostor ob morskem zalivu Puget Souda. Potrata in razposajenost vlada tam. Mizerija, priganjstvo in degradiranost vlada tukaj. Ali gozdarji to čutijo? Ne vsi. Težko je reči potem, na kojih ramah leži krivda slabih razmer v gozdnih kampah. Tam v Walla Walla je zaprtih 9 gozdarjev za mnoga leta. Ti so hoteli zboljati in odpraviti grde razmere, ki vladajo po teh zakotnih kampah.

Naš poskus dobiti delo v šumi se je to pot popolnoma izjalovil. Bil smo en teden v mnogu drugih krajih, a videli vse polno gozdarjev, ki so peš s težkimi punklji na hrbtu hodili za delom. Da nisem dela dobil, mi ni prav nič žal.

S tem pa tudi končam mojo šumsko povest "Les Miserables". Pa drugič o gozdu kaj boljše. F. Klopčič.

ISCE REKORDA

Rekordmanija se je oprijela tudi naša Laura Ingalls, ki skuhala deset letovr vosek kot najhitrejša transkontinentalna letalka med ljudmi. Zgodilo se je dvesta letni "bong" rekord, kar se je 1904krat prehitelo s svojim letalom v vraku.

Iz dežele veseljnega polopa

V asirsko-babilonskem oddelku britskega muzeja so razstavljene najnovejše zbirke izkopanin iz okolice stare Ninive, ki jih je muzeju dala odprava dr. Campbella Thompsona in Hutchinsona. Še važnejše pa so izkopanine skupne odprave britskega muzeja in pennsylvanske univerze iz okolice pradavnega sumerskega mesta Ura. Osobito pozornost zasluži številna o-kostja, ki jih je odprava izkopala globoko izpod debele nalage glin, nanešene ob kaki veliki povodji. Učenjaki so mnenja, da je ta povodenj najbrž bila oni katastrofalni veseljni potop, ki ga nam opisuje sv. pismo stare za-veze in druge bajke narodov ob obali Sredozemskega morja. Zelo verjetna je razlaga, da se je ob koncu ledeno dobe, ko se je voda raztopljali ledenikov Armenakega višavja odtekla v morje, dvignila gladina morja in zalila prastara človeška bivališča.

Množice vode, ki so bile negibne v armenskih ledenikih, so bile nedvomno tako ogrejene, da so zvišale gladino morja. Iz Armenakega višavja tečeta mezopotamski reki Evfrat in Tigris in sta tudi znatno prispevali k temu vesoljnemu potopu, po katerem je ostalo sumersko ozemlje zasuto pod globoko plastjo ilovice.

Iz te naplavine izkopani predmeti pričajo o visoki kulturni stopnji onega ljudstva, ki ga je zadela silovita povodenj. Najdeni lončarski izdelki govore o močno razvitem umetniškem okusu in je naravnost čudež, da židje, ki so prišli iz krajev s tako visoko razvito umetnostjo, v svoji novi domovini niso pokazali akoro niti sledu smisla za umetnost. Izkopanine so nam ohranile tudi popolnoma tipičnega sumerskega človeka, ki so ga učenjaki sestavili na temelju najdenih lobanj. Izmed okrasov vzbujajo pozornost dijamem iz tanko kovanih zlatih listov, dragocene ovratni-

Ivan Molek

Od Ljubljane do Londona

(Nadaljevanje.)

Prihod v London. Vožnja po centralnem in zapadnem delu mesta. Zgodovinske znamenitosti

Ker so nas dolgo časa zadržali s inkvizicijami, dasi ni bilo iz vsega skupaj nič, smo morali vrniti hiteti, da nismo zamudili čakajočega vlaka, ki je bil nabasan. Naši izletniki niso mogli dobiti skupnega prostora in morali so se razdeliti po kupejih.

Angleški vlaki so dobri, če so vsi taki kot je bil naš, ki je vozil iz Doverja v London. Vsak kupej ima vrata od zunaj in vsi kupeji imajo enake, mehke sedeže. Razredne razlike ni kot na evropskem kontinentu. Dve uri smo se vozili, toda zunaj je bila noč in okolice nismo videli.

Okrog desetih zvečer je vlak obstal na kolodvoru Victoria v Londonu. Izletniki so bili vse čas svoje bivanja v Angliji gostje Cunardove parobrodne družbe, ki jim je dala brezplačno stanovanje in hrano ter vožnjo do parka v Southamptonu. Družba je poslala svojega zastopnika na postajo, ki nas je čakal s dvema busoma: eden za ljudi in drugi za prtljago. Odšel nas je v hotel Kingsway na zapadni strani mesta v bližini Russell Square. Hotel s postrežbo vred je bil bolj med slabimi in dva izletnika sta nam ušla v boljšega, toda ostali smo se držali pravila, da podarjenemu konju ni vredno gledati na zobe in dve noči ter eden dan se bo že potrpelo. S to tolažbo smo šli lepo spat.

Drugo jutro na noge in po mestu.

"So this is deah' ol' London!" Nič kaj privlačno mesto na prvi pogled. Tiste artistične zunanosti nima kot Pariz ali Dunaj. Vse je bolj bižniško in — ameriško. Počutili smo se kakor doma!

pod zemljo. Tipično evropske pa so ozke in krive ulice, številni "squari" in nizke hiše, to je največ po šest nadstropij. Nebotičnikov še ne poznamo nikjer. Šli smo pa sem grozljivo, da jih London doli.

London je razdeljen v distrikte. Vsak distrikt ima svoj "square" s majhnim parkom, ki je ograjen z železno ograjo in vrata so — zaklenjena. Prebivalci vsake hiše imajo ključ. Tuje gre to težko v glavo.

Hodili smo peš do British muzeja, ki je veličastno poslopje. Vstopimo. Vstop je bil prost — prvič v Evropi. Muzej ima ogromne galerije slik in cele dvorane originalnih grških kipov iz starega veka, toda kako bo vse to videti? Imeli smo eno uro časa in to uro sem porabil v oddelku starih knjig, rokopisov in zgodovinskih dokumentov iz vseh dob. Nikdar še nisem videl tako bogate zbirke: stare latinske in z roko spisane biblije iz srednjega veka, prve izdaje Shakespeara in drugih angleških klasikov, originalni rokopisi in pisma Tomaža Moora, Bacona, Darwina, Voltaira, Goetheja, Huga itd., latinski in grški rokopisi iz predkrščanske dobe, par tisoč let stari egipčanski papirusi. — Z veseljem zabolelim, da so se za to zbirko zanimali poleg mene še Stifko, Pleše, Julija Robas in Hajnrihar.

Tako je minilo pol dneva namo v okolici tega muzeja. Popoldne smo nalezili avtobus za vožnjo po centralnem, starem Londonu. Vodil nas je majhen, čokot, rdečelichen in domoljuben Anglež, ki je imel zelo namazan jezik.

Vodil nas je po Victoria Embankmentu, bulevaru ob reki Thames, mimo Kleopatrine igle (monument) in čez mostova Waterloo in Črni menihov. Pred šentpavelsko katedralo — stolnico anglikanske cerkve, v kateri stoji znan mrki dekan Inge — smo izstopili in vodnik je hotel, da marsikomu gori in doli po ogromnem prostoru z gigantično kupolo v sredi. Zdelo se mi je, da sem v teatru. Ljudi je bilo vse polno notri in hodili so sem in tja kakor po "fish marketu."

(Dolje prihajajo.)

Starost naše zemlje

"Sele razvoj strogega prirodoslovnega mišljenja v 19. stoletju je omogočil znanstveno utemeljene cenitve starosti naše zemlje in izpodrinili tisoletne filozofske in verske dogme." Tako začenja ravnatelj kemičnega zavoda cesarja Viljema, prof. dr. Otto Hahn svojo zanimivo razpravo "Starost zemlje". Iz nje poznamo nekatere zanimive podatke in izvajanja.

V drugi polovici preteklega stoletja so znanstveniki začeli proučevati vprašanje: koliko let utegne biti stara zemlja. Proučevali so ga v geologiji, paleontologiji in fiziki. V naj-novejšem času se je pridružila le-tem še znanost o radiju.

Geologi računajo, koliko let je moralo preteči, preden so reke nanosile vso sol v morje, ki je bilo nekoč sladko in koliko časa so se morale nabirati kamenite usedline, ki v debelih plasteh pokrivajo dno oceanov. Če vemo, kako naglo teči procesi in če poznamo množico usedlin oziroma raztopin, lahko na tej podlagi izračunamo približno starost kopne zemlje in dobimo okroglo 300 milijonov let. To pa utegne biti minimalna starost, zakaj omenjeni procesi so se odigrali v prastarih dobah prej ko ne hitreje nego dandanes.

Paleontologija, to je veda o rastlinskih in živalskih okameninah, je dognala, da je moralo preteči mnogo več ko 100 milijonov let, preden se je organsko življenje razvilo do današnjih oblik. Najstarejše plasti, v katerih so našli dobro ohranjene okamenine, potekajo iz tako zvane kambrske dobe. In že v teh geoloških plasteh so našli ostanke nekaterih vrst rakov; njih prebivala so bila prav tako visoko razvita, kakor pri današnjih potomcih te vrste. Iz tega lahko sklepamo, kako dolga je morala biti šele pot od prvih enostaničnih živil do teh, že razmeroma popolnih živali. Nemara je bila celo daljša nego odtoč do človeka.

Fiziki so prišli isprva do povsem drugačnih zaključkov. Lord Kelvin, ki je dobrega pol stoletja proučeval starost naše zemlje, je računal, koliko časa je potrebovala gmta zemeljske krogle, da se je iz žarečega stanja ohladila na današnjo temperaturo. Dobil je starost okrog 200 milijonov let, pri čemer pa seveda takrat še ni upošteval, da zemlja nado-mešča izgubljeno toploto tudi sama iz sebe, ne pa samo s toploto, kolikor je prejme od sonca.

Te navidezne razlike v dognanjih posameznih znanosti so pozneje izravnale radioaktivne snovi, v katerih je znanost spoznala trajne in izdatne vire toplote, kakor je v naj-novejši meri deležna zemeljska skorja. Ako upoštevamo tudi ta vir toplote, se računski fizike dobro ujemajo z dognanji geologije in paleontologije; na njihovi podlagi lahko cenimo starost zemeljske skorje na več sto milijonov ali celo na milijardo let. Točnejši številki pa s omejenimi metodami ni bilo mogoče dobiti.

Mnogo točnejše so v novejšem času določevali starost zemlje s proučevanjem radioaktivnih snovi. Bistvo teh snovi je neprestano pretvarjanje, ki se vrši ne glede na temperaturo, pritisk in kemične učinke. Začetni prvini sta uran in torij, ki se po mnogih, dolgotrajnih preobrazbah, ki jih vodijo strogo opredeljeni zakoni, naposled izpremenita v radijev oziroma torijev svinec.

Pri tem pretvarjanju oziroma razpadanju izžarevajo radioaktivne snovi gmočne dele, tako zvane alfa žarke, ki so v našem vprašanju navažnejši. Alfa žarki so namreč električno nabiti atomi helija, ki pri prodiranju skozi materijo naglo izgubljajo svojo ogromno brzi-no in električnost ter naposled obije v radio-aktivnih snoveh kot navaden helijev plin. Ti žlahtni plin so na zemlji res najprej odkrili neki uranovi rud. Razen v radioaktivnih rud-ninah ni helija nikjer drugje v zemeljski skorji. S helijem, pa tudi s svinčev se da na podlagi omenjenih zakonov razpadanja dokaj toč-ne izračunati, kako stare utegnejo biti zemeljske plasti, v katerih so našli to ali ono radio-aktivno rudnino. Gram urana kajerekol ura-nove rude da na leto približno desetmilijonin-ko kubič. centimetra helija, tedaj en kubični cm v 10 milijonih letih.

V naravi pa poznamo rudnine, ki imajo v gramu urana več ko 50 kubičnih cm helija, to se pravi, da morajo biti stare vsaj 500 miljo-nov let. Ta cenitev je rajši še prenizka nego previsoka, zakaj nekaj helija je v tem ogrom-nem času gotovo ušlo iz rudnine.

Če določujemo starost naše zemlje s svin-cem, nas ne ovira ta napaka, kajti iz svineca helij ne more uhajati. Tudi napake, ki bi se utegnile vrniti, če bi radioaktivna rudnina še poprej vsebovala navadni svinec, se odstrani-jo s lahkoto. Gram urana ustvari na leto ne-kaj več ko desetmilijardinko grama helija, medtem ko torij razpada še nekako štirikrat počasneje od urana.

Če tedaj upoštevamo počasno razpadanje urana in torija, potem je množina svineca, ki se je nabral v tem času, ne bo težko dognati, kako stara mora biti dotična radioaktivna rud-nina. Tako računajo starost najstarejših ka-menih plasti tako zvanega prekambrija na o-kroglo 1500 milijonov let, številka, ki je obe-nem najspodnejša meja za starost oceanov. Oceanji morajo namreč biti še starejši od naj-starejših zemeljskih plasti, ki so se kot usedli-ne nabrale na njihovem dnu. Kakih okamen-ov v teh najstarejših geoloških plasteh še ni najti.

(Dolje na 3. strani.)

Katka Zupančič:

Obroč okoli glave

(Povest, ki je bila nagrajena v literarnem kontestu Prosveta.)

Čutila je mraz in vročino. Brez cilja je tavalila in se znašla pred cerkvijo. "Če nikoli, zdaj sem potrebna tolažbe, ki je bi zastoj, iskala pri ljudeh." Zavila je noter. Hladen polumrak jo je objel in ji del dobro. Pokleknila je prav spredaj, da bi bila čim bližje Bogu.

"Tolažbe iščem! Rešitve!" je zaprosila goreče. "Bo tega trpljenja kdaj konec?"

"Vdaj se v božjo voljo in trpi!"

"Ali ti s tem trpljenjem, jezo in sovraštvo, ki ga čutim v svojem srcu, — ali ti s tem služim?"

"Trpi radevoljno!"

"Kako, saj sem človek; imam samo eno življenje!"

"Radi greha je prišlo trpljenje na svet!"

Zanrljala je z glavo. "Moj Bog! ali me slišiš, ali me ne? Povej mi, kje tiče grehi, radi katerih trpim? Ali je bil to greh, ker sem imela vero v človeka, stvarjenega po tvoji podobi, pa se je izkazal za žival? Ali je bil greh to, ker sem si zatelela boljše, lepše življenje? Ali te ni tukaj v tej mrzli tujini? Ali te sploh ni nikjer? In če kje, zakaj si dopustil, da sem prišla te zverini in šape? Ali te naj zato hvalim, ker nisi preprečil zla?"

"Le taki, ki vztrajajo, pridejo v nebeško kraljestvo!"

"Nikdar! Rajši samomor, ko to počasno umiranje!" Spomnila se je Držičeve.

"Bog je neskončno moder, dobrotljiv in usmiljen!" se je zopet oglašal katekizem.

"Moder! Dobrotljiv! Usmiljen! In vse to neskončno!" tehtala je vsako besedo posebej in za vsako klonila nižje.

Naslednjič je dvignila glavo. "Moder? Jaz je ne vidim modrosti. Dobrotljiv? Moj Bog, ako tepeš bitje, ki se čuti nedolžno, je to znakov tvoje dobrotljivosti? Kje je oče, ki bi tepel svojega otroka, o katerem ve, da ni storil krivice? Moral bi biti na umu bolan, tak oče, da bi se naslajal ob trpljenju otrokovega. Pa če bi nevedni otrok res kaj zagrešil, se mu pove, zakaj je kaznovan, tako ravna modri oče. — In usmiljen si? Pa si dopustil, da se je rodilo moje dete za par tednov trpljenja. Ali je tudi ono moralo zadostiti za "grehe" in pri tem meniti raztrgati srce?"

Strla in skrušena je slonela dolgo časa. Zopet je dvignila glavo in v očeh se ji je zasvetil odpor. "Kako bedasto je to moje početje! Če je Bog, kakor nas uče, vseveden in da se vse zgodi po njegovi volji, ki je valikdar prava, čemu potem pridem in mu tožim svojo bol prosič ga, naj neha biti neskončno moder, naj spremeni svojo voljo in mi priznane! Trpljenje pa ostane trpljenje!"

"Vdanost v voljo božjo ga olajša!"

"Berg'ja! Čudno, kako pridem do tega, da primerjam božjo voljo bergiji, ki odpira človeško trpljenje; mesto, da bi se ga otreseš ti, pa se človek opreši na vsaj skušal otrese in opira na bergijo, češ, božja volja je, da trpim! Le kdo si je to božjo voljo izmislil in poleg nje takega Boga, ki pazi na vsak las na glavi?" — grenko se je nasmehnila — "in te pusti, da gineš v trpljenju; kaže ti pa na oni svet, kjer te čaka večno plačilo, ali pa večna poguba, ako se puntaš in ne trpiš radevoljno. Okrutni so bili možgani, ki so si izmislili to strahoto!"

Ozrla se je po cerkvi, kakor da se je prebudila iz globokega sna. Polumrak se je spreminjal v temo. Zagledala je Kristusa na križu. Gledala ga je nekaj časa. "Pa sem pričakovala usmiljenja? Kakšna je to vera, ki

približe svojega Boga na križ? Bog približe samega sebe na križ, pa bi prizanesel ubogemu človeku? — Devetkratno križanje bi zaslužili oni, ki so si izmislili vse to!"

Otrpete noge so jo spomnile, da kleči. Vzravljala se je. "Tako!" je dejala, "prišla sem iskati božje tolažbe, pa sem zadela ob praznino. A vse to me je vendar dovedlo do spoznanja, da sem izgubljena, če si ne bom pomagala sama! In greh! Kakšen greh? Moja neizkušnost — podlosti nisem poznala, to je krivo, da trpim! In kaj me je naredilo tako malodušno? Oh, da, moje ubogo dete — njegov trpeči obrazek vidim vedno pred seboj —" Zopet je povela glavo. "Ne, le h tiom ne!" se je bodrila. In ko je slednjič zapuščala cerkev, so bile njene misli jasne in zbrane.

Zunaj je legal mrak na mesto, a ni bil še tako gost, da bi zabrisal obraze posameznikov; luči so bile naredko posejane. Režka je vsake-mu mimoidočemu pogledala v obraz in premišljala, koliko teh se zanaša na božjo voljo. — Iz krasne limuzine je stopila dama in kavalir. — Tema se že ne pozna, da potrebujejo božje volje. Mogoče je ne bosta potrebovala skoz do groba. Nebeški si bosta pa kupila. Saj odtoda en sam grešnik, ki se spreobrača, — čeprav zadnje sekunde — devet pravičnih. O človek, kako pristranskega Boga si si ustvaril!

Popolna tema je že bila, ko je zavila med zidova. Zopet jo je stlenilo v praih. "Ne kloniti! Le kloniti ne!" si je dejala.

Bil je doma. Poznalo se mu je, da je pijanost prešla.

"Well, well! Kje si bila?"

Gledala ga je ravno. Niti trenila ni z očmi. "V cerkvi! Saj tudi ti hodiš v cerkev, ne?"

Prodrljivo jo je gledal.

"Jeli, ne verjameš? Veš, šla sem tja in te zatočila Bogu. Pa je dejal, da te ima rad, saj ga večkrat obiščeš in da ti za prihodnje tedne enkrat — ni povedal natančno kdaj — pripravi neko veliko presenečenje." Nasmejala se je dvomno.

"Saj je čisto drugačna, nego je bila dolej; le kaj je bilo, da se je izpremenila iz noči v dan! Mogoče je le prav, da sem ji izblebel tiste svoje načrte, za kar mi je bilo trenutke nato žal." Pa je i on udaril na šaljivo stran in dejal glasno:

"Da si le opustila svojo puščobo, ki si jo prodajala zadnje čase, pa sem vesel! Hotel jo je potegniti k sebi; iztrgala se mu je iz rok in ga obinila s pogledom kakor s bičem.

Ostanek smejljaja mu je skremšil obraz. "Nisi bila v cerkvi, kod si hodila?" jo je vprašal preteče.

"Po ulicah, v cerkev in nazaj." In dodala je tišje: "Morda misliš, da sem že pričela 'z delom' in 'morda možičke'?"

Spoznal je, da je vsak sum neosnovan. Vendar je za nekatere ljudi sumničenje tako sladko, da bi brez njega le težko izhajali. Pa je i Slak še nekoliko pobrskal v tej smeri. Toda Režka ga ni več poslušala. Zato je nehal in se rajši čehljal pod nosom in se domisljal, da bo v bodoče le treba nekoliko popaziti za njo, ker je le bolj vražja, nego si je mislil. Slednjič je zaključil, da so vse ženske enake in saj vrag naj se spozna, kaj imajo v glavi, če imajo sploh kaj.

Režka je pripravila mrzlo večerjo in potem se je podala h počitku. Bil je to res pravi počitek po dolgem času.

(Dolje prihodnja.)

"Gospod, povedala bom vse gospe, kakor hitro se vrne iz Trojice. Tudi tedaj, ko sem služila pri baronu Anzigu — bilo je nekako pred desetimi leti — je prišel baron k meni "po užigalnice". Ej, poznam te vaše užigalnice! Sla sem k baronici in sem ji vse povedala.... Kaj pa mislite o meni! Jaz sem pošteno dekle!"

"Vrag vzemi vas in vaše poštenje! Jaz potrebujem kapljice!"

"Vaša gospa je dobra, poštena ženska. Morate jo ljubiti. Res, morate! Jaz se ji počem zameriti, nočem, ališite!"

"Rozalija, vi ste budalo! Strahno omejena ženska!"

Po teh besedah se je hotel vrniti v svojo sobo, a ni imel več moči, da bi bil to izvršil. Kaj je hotel storiti?

Udarilo je dve po polnoči. Na hodnikih je iz vsakega kota bujilo vanj nekaj mrkega, temnega.... Glej pekičička, že ga nekaj vleče za rokav!

"Pojd k vragu! Rozalija Karlovna!"

Niš odziva. Zopet je pokukal v njeno sobo. Toda poštena Nemka še da besede in smreč, kakor bi žagala drva.

Dimitrij Osipovič si ne ve svetla. V srajci, kakor je, sede na njeno košaro. Mislil si pač, da je bolj biti v bližini živega bitja, čeprav spi, kakor pa v bližini slike, ki obrača oči.

"Spi, le spi, Svabica! Malo bom poselel tukaj pri tebi, ko se bo jeli avtati, odidem iz sobe."

Na kol naslonjen je jel razmišljati o vsem mogočem. Vidiš, si je rekel, to so živali. Jaz na primer sem pameten človek. Pa si ne morem pomagati. Saj me je sram. Pa kaj, ko si ne morem pomagati!

Mirno in umerjeno dihanje Rozalije Karlovne ga je trenutno pomirilo. Slednjič se je utrudil in zadržal.

Okoli šestih zjutraj se je vrnila iz Trojice njegova žena. Ker ni našla moža v spalnici, je namerila korak naravnost v postrežnično sobo, da bi jo vprašala, kje je Dimitrij Osipovič. In glej, kakšen prizor se je ponudil njenim očem! Na postelji je ležala, vaa razgaljena zaradi vročine Rozalija Karlovna. Tik sraven nje je spaj na pleteni košari njen mož. Bil je v sami srajci.

Kaj je na to rekla žena in kakšen je bil obraz spečega moža, ko se je zbudil in pred seboj zagledal svojo ženo, o tem naj pripovedujejo drugi. Stvar prekaša moje moči, zato odločim pero in ga prepustim drugim.

Anegdote o Lincolnu

V vojni Black-Hawk 1832 je stotinja izvolila Lincolnu za stotnika. Toda poveljevali ni znal. Nekoč, ko so v široki vrsti korakali preko polja ter so iznenada zagledali pred seboj visok zid in vrata, skozi katera bi morali, je Lincoln zaman premišljal, kako mora poveljevati. Nazadnje zakliče: "Stotinja je za dve minuti razpuščena. Ob nastopu se ima stotinja nahajati na oni strani zida."

Kratko po svoji poroki je zapisal v neko službeno pismo take stavke: "Tu nič novega, razen moje ženitve, zame stvar najglobljega začudenja."

Ko se je neki newyorški trgovec hotel informirati pri Lincolnu ali je neki springfieldski meščan vreden posojila, je Lincoln odgovoril: "Mož ima ženo in otroka, ki naj bi skupaj bila vredna petkrat sto tisoč dolarjev. Dalje pisano z mizo, ki je dolga poldrug meter ter tri stole za en dolar. Tretjič, je tam velika misla luknja, ki lahko pogledate vanjo. Vaš udani A. Lincoln."

Za mrtvega Indijanca je napravil Lincoln take je nagrobni napis: "Tu počiva Jonni Kongapod, bodi mu milosten, dragi Bog, kakor bi bil on, če bi bil bog in če bi bil ti Jonni Kongapod."

Na neki višarni seji, kjer so Lincolnu zelo napadali in se je seja zavlekla preko polnočne ure, je zaklical Lincoln h koncu: "Nedelja se je pričela, jaz grem v cerkev, vi pa — če hočete — pojdite k hudiču."

Ko je bil nazadnje Lincoln izvoljen v spodnjo zbornico, so se čudili velikosti njegove majori-

V STARI KRAJ

Večina naših starokrajskih potnikov prihodnjih par mesecev bo potovala v sledečih skupinah:

24. oktobra na slavnem ILLE de FRANCE, ki je rojakom tako dobro znan, da na rabi še posebnega opisanja;

25. oktobra na SATURNIJI na Trst;

11. novembra na najnovejšem in najmodernejšem francoskem parniku — LA FAYETTE — se vrši posebno skupno potovanje za one potnike, ki nimajo veliko denarja. Tretjič razred do Ljubljane skupno z davkom stane samo \$109.73. Poleti je ta parnik sam za turiste, a sedaj se nudi tudi potnikom tretjega razreda. Kdor hoče poceni potovati, naj se pridruži temu potovanju;

12. novembra VULCANIA na Trst;

21. novembra zopet odplaje ILLE de FRANCE;

29. novembra na SATURNIJI božično potovanje na Trst;

3. decembra skupno potovanje na AQUITANIJI;

5. dec. 1. božično potovanje po Francoski Njiji in priključenem PARISU;

12. dec. glavno božično potovanje na parniku — ILLE de FRANCE;

16. dec. EUROPA, ki nudi zadnjo priliko za božično potovanje.

Ako želite potovati na kakem drugem parniku, pišite po naš Vojni red. Za vsa nadaljna pojasnila se obrnite na:

LEO ZAKRAJŠEK
Midtown Bank of New York

630 — 9th Avenue,
New York, N. Y.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovini? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovini.

Naročnina za celo leto je \$4.50, in za pol leta pa \$3.00. Če S.N.P.J. doplačajo \$4.80 za leto za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cleveland \$7.50, pol leta \$3.75, in za Evrope stane za pol leta \$4.50, in vse leto pa \$9.00.

Tednik stane za Evrope \$1.00, Člani doplačajo samo 50c poštino.

Naročnino lahko tudi pošljete na naslov: Upravišтво "PROSVETA"

2657 S. Lawndale Ave., Chicago

NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

Členjeni brat (sestra) S. N. P. Jednoti!

Po sklepu 2. redne konvencije so sedaj lahko naročili na list Prosveto, prišteje eden, dva ali tri člani iz ene družine in iz enega naslova naročnina. List Prosveta stane za vse enake za člani ali nečlane \$1.00 na leto naročnina. Ker pa člani še plačajo pri acemantu \$1.20 na leto, se jim to prišteje k naročnini. Mi prištejemo enega, dva ali tri člane ene družine k eni naročnini. Torej sedaj ni viška, reči, da je list drag za člani S. N. P. J. List Prosveta je vaa lastnina in sveto skro v vsaki družini, ki bi rad čital list vsak dan. Torej sedaj ni prilika, da se tudi vi naročite na dnevnik Prosveta. Cena lista Prosveta:

Za Zdrav. državo in Kanado \$4.00 Za Cleveland in Chicago je —

1 tednik in 4.00 1 tednik in
2 tednika in 8.00 2 tednika in
3 tednike in 12.00 3 tednike in

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vrsto denarja ali Order v platu in si naročite Prosveto, list, ki je vaa lastnina.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S.N.P.J. se preseli proč od družine in bo sahtoval sam svoj list tednik, moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na list Prosveto, to takoj nanesiti upravništvu lista, in obenem doplačati do vrsto lista Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvu dati datum za to vrsto naročnika.

Prosveta, S.N.P.J., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošljim naročnino za Prosveto vrsto \$.....

Ime Čl. družine \$.....

Naslov Država

Mesto Država

Nov naročnik Star naročnik

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih članov družine:

Ime Čl. družine \$.....

Ime Čl. družine \$.....

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in ahoče, vizitnice, časnika, knjige, kolarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

RODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J.
DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje rodstvo Tiskarne. Cene zmerna, unifiko delo prve vrste.

Fišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA

A. P. Čehov:

Živoi

Arhitekt Dimitrij Osipovič Vaksin se je vrnil v svojo vilo z nenavadno živimi vtisi s pritične seje. Ko se je alalil in legel v posteljo, je nehotne razmišljal o vsem, kar je videl in slišal. Same strašne reči! Govorili so bili o mrtvecih, strahovih in pokojnikih. Med drugimi so klicali tudi njegovega strica Klavdija Mironoviča, ki mu je bil nekoč svetovalec, naj za časa izroči hiko svoji ženi, ki se trenutno mudi v Trojici.

"Joj, joj, koliko tajnosti in strašnih reči je v prirodi!" je modroval sam s seboj Vaksin, ko je legal v posteljo. A najhujša je ta negotovost, ki človeka popolnoma ubija."

Udarilo je polnoč. Rdeči plamen lučke je obseval ikone in veliko sliko Klavdija Mironoviča, ki je visela prav na nasprotni strani arhitektove postelje.

"Kaj če bi se v to sliko nenadoma vaelila duša Klavdija Mironoviča, in bi oživel? Ah kaj, neumnost! Predsodek nezrele pameti!"

Vendar se je iz opreznosti Klavdij Mironovič pokrli z odejo čez glavo. A glej, zdaj v temi ga je sprejel tisti mrlič, ki se je bil obrnil v grobu. Pojavilo se je tu di obliče pokojne znanke, obraz prijatelja, ki se je bil obesil in

znana gospodična, ki se je bila utopila.

Cez nekaj časa je arhitekt pomolil glavo izpod odeje in dihnil:

"Kakšen vrag me pa jaše? Strah me je kakor otroka — za prazen nič."

Tik.... tak.... tik.... tik.... je tik-takala ura na steni. Z daljnega pokopališča se je oglašil zvon. Moj Bog, kako žalosten je bil njegov glas! In Vaksina je jela spreletavati mrčavica. Zdal.... čuj! Tik nad glavo je nekdo dihnil. Kdo je? Nič glasu, nič odgovora. A, to je on, stric Klavdij.... Sepeče.... Stopil je iz okvirja!

Vaksin si ni mogel kaj, da ne bi prijel za zvonec in pozvonil. Drrrrr je dejal zvonček.

Prišla je postrežnica, čemerna in mrmrava ženska, in vprašala: "Dimitrij Osipovič, was wollen Sie?"

"Rozalija Karlovna, recite Gavrilu, naj pride k meni. Zakaj ste prišli sami? Kje je Glafira?"

Gavrila ste poslali v mesto, za Glafiro pa ne vem, kje je noooj. Razen mene ni nikogar v hiši. Was wollen Sie?"

"Jaz — hočem reči — on.... Prosim vas, stopite bliže, kaj se sramujete? Sedite, matuška! — Kaj sem hotel reči?" je dejal Dimitrij Osipovič in se za trenutek zasukal v stricevo sliko.

"Oh da, saj res, ko pojde služba v mesto, naj prinese — čakaj! — tu, kaj naj se prinese? Tak

sedite vendar! Počakajte, da se spomnim. Se bom še česa domislil!"

"Ne bom čakala. Za gospodično se ne spodobi, da bi stala v sobi možkega."

Rozalija Karlovna se je naglo obrnila in odšla skozi vrata. Vaksina pa je postalo v tistem trenutku sram malodušnosti in je zopet potegnil odejo čez glavo. Minilo je deset minut.... potem....

"Zopet jo bom klical, vrag jo vzemi!" je pomislil arhitekt. Hilni se bom, da mi je slabo in ji bom velel prineesti kakrpnokoli kapljico. Zakaj — vraga! — stric tam na steni obrača oči...."

Vaksin je segel po zvonec in pozvonil. Čakal je trenutek, dva trenutka, še delj.... Nič odziva. Nazadnje je vstal iz postelje in odšel v sami srajci v Nemkino sobo.

"Rozalija Karlovna!" jo je jel buditi. "Rozalija Karlovna! Kaj, tako trdno spite pri vragu? Meni.... meni.... je slabo. Dajte mi kapljice...."

Nič odgovora. Tišina vse na okoli.

In Dimitrij Osipovič je začel govoriti s samim seboj:

"Čemu ta srameljivost, kadar je gospodar bolan? To je res čudno? Morda ste dovolj stari, da se vam ni treba sramovati, če vas kliče gospodar!"

Rozalija se tedaj izda in reče: